

NORGES HØYESTERETT

Den 4. september 2018 avsa Høyesterett dom i

HR-2018-1659-A, (sak nr. 18-076552STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Nils Christian Nordhus)

mot

Påtalemyndigheten (statsadvokat Geir Evanger)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Falch**: Saken gjelder lovanvendelse og straffutmåling for befatning med en sprengladning, jf. straffeloven §§ 191 a og 191 b.
- (2) Det nasjonale statsadvokatembetet satte 22. august 2017 A, født 00.00 2000, under tiltale for overtredelse av straffeloven § 191 b, jf. § 191 a, jf. § 188. Grunnlaget var:

"Lørdag 8. april 2017 ca. kl. 22.00 på Grønland i Oslo, oppbevarte han en eksplosiv enhet som han hadde fremstilt av en lightergassbeholder og en lighter, tapet sammen og emballert i en pose som også inneholdt splinter i form av biter av et nettinggjerde. Han hadde til hensikt å detonere enheten, noe som ville vært egnet til å volde fare for andres helse og som på grunn av den rådende trusselsituasjonen i samfunnet ville være særlig samfunnsskadelig."
- (3) Oslo tingrett dømte 27. oktober 2017 A til fengsel i ni måneder for brudd på straffeloven § 191 a. Handlingen ble ikke ansett som grov etter § 191 b.
- (4) Både påtalemyndigheten og A anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten, som behandlet både skyld- og straffespørsmålet, avsa 20. mars 2018 dom med denne domsslutningen:

- "1. **A, født 00.00 2000, dømmes for overtredelse av straffeloven § 191 b, jf. § 191 a til en straff av fengsel i 1 – ett – år. Fullbyrdelsen av straffen utsettes med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven § 34. Til fradrag i straffen går utholdt varetekt med 238 – tohundreogtrentiåtte – dager.**
2. **I prøvetiden pålegges A å overholde bestemmelser om bosted, oppholdssted, opplæring og arbeid som fastsettes av Kriminalomsorgen, jf. straffeloven § 37 bokstav a.**
3. **Apple Iphone 7 inndras til fordel for statskassen, jf. straffeloven § 69 første ledd bokstav c, jf. § 75.**
4. **Sakskostnader idømmes ikke."**
- (5) Lagmannsretten kom til at overtredelsen av straffeloven § 191 a var grov, slik at § 191 b fikk anvendelse. Det fremgår av begrunnelsen at bestemmelsene er brukt i kombinasjon med § 188. Et mindretall mente at overtredelsen ikke var grov.
- (6) Lagmannsretten fant det bevist at A, om kvelden fredag 7. april 2017, lagde en eksplosiv innretning – heretter omtalt som sprengladningen – som besto av en crème brûlée-brenner (lighter) og en 300 milliliter beholder med butangass. Lighteren kunne tennes med et knappetrykk og brenne med flamme uten at noen måtte holde den. Han teipet lighteren til gassbeholderen. For å sikre at lighteren ble holdt på plass, klippet han ståltråd fra et nettinggjerd som han tvinnet utenpå teipen. Deretter klippet han biter av nettinggjerdet, bøyde dem og la dem inntil. Utenpå tok han en svart plastpose og teipet det hele sammen.
- (7) Dagen etter, om kvelden lørdag 8. april 2017, tok han med seg sprengladningen til Grønland, et folketett område sentralt i Oslo. Der satte han seg på kne bak en bil og begynte å fikle med sprengladningen mens den var i plastposen. Et vitne fant adferden mistenkelig og varslet politiet, som pågrep A. Det ble slått bombealarm, og store deler av Grønlandsområdet ble avstengt og evakuert. Politiets bombegruppe uskadeliggjorde sprengladningen.
- (8) Lagmannsretten la til grunn at A hadde til hensikt å detonere sprengladningen. Retten viste i den forbindelse til at han i tiden forut hadde vært igjennom en "radikaliseringsprosess", og at handlingen "var motivert av voldelig islamistisk tankegods", inspirert av terrororganisasjonen Den islamske stat (IS).
- (9) En rekonstruksjon viste at den sprengladningen A hadde laget, hadde et begrenset skadepotensial. Lagmannsretten fant det bevist at sprengladningen ville fungert, i den forstand at den ville eksplodert noen minutter etter påtenning, med den virkning at en ildkule ville blaffet opp. Bitene fra ståltråden ville ikke gitt noen virkning. Men det kunne "ikke [...] ses bort fra" at det ville oppstått betydelig skade på en person som sto på kloss hold og fikk flammene rett på øyet eller ble truffet av utkast av sprengladningen på øyet. Det ble også lagt til grunn at det kunne oppstått brannskade som ville vært kroppskrenkelse etter straffeloven § 271.
- (10) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett og gjort gjeldende at lovanvendelsen er uriktig. Høyesterett har oppfordret partene til også å kommentere straffutmålingen.
- (11) A har anført at straffeloven § 191 a ikke kan anvendes i kombinasjon med § 188. Forberedelse til uforsiktig omgang med sprengstoff er ikke straffbart. A må derfor

frifinnes, subsidiært må dommen oppheves. Under enhver omstendighet er det ikke grunnlag for å benytte § 191 b, fordi overtredelsen ikke er grov. Straffen må nedsettes.

- (12) *Påtalemyndigheten* har gjort gjeldende at lagmannsrettens lovanvendelse er riktig, og at straffen i alle fall ikke er for streng. Anken må derfor forkastes.
- (13) *Jeg er kommet til* at anken delvis fører frem, og at straffen må settes noe ned.
- (14) Lagmannsretten fant at A var skyldig i overtredelse av straffeloven § 191 a, som har denne ordlyden:

"Med fengsel inntil 6 år straffes den som i hensikt å begå en straffbar handling, anskaffer, tilvirker eller oppbevarer

- a) skytevåpen, våpendeler, ammunisjon eller sprengstoff, eller
- b) bestanddeler, utstyr eller andre gjenstander som alene eller samlet er av vesentlig betydning for å tilvirke eller anvende gjenstander som nevnt i bokstav a."

- (15) Bestemmelsen viderefører i all hovedsak straffeloven 1902 § 161 første ledd. Paragraf 191 a ble imidlertid ikke tatt inn i straffeloven 2005 før ved lovendring 21. juni 2013. Bakgrunnen var at lovgiver ved forberedelsen av straffeloven 2005 ikke så behov for regelen. Men dette synet endret seg etter terroranslaget 22. juli 2011. I Prop. 131 L (2012–2013) side 34 heter det:

"Den begrunnelse som ligger til grunn for at bestemmelsen ikke er videreført i straffeloven 2005, er etter departementets syn ikke lenger treffende. Både våpen og sprengstoff kan anskaffes på lovlig vis. Dette kan utnyttes av personer som har til hensikt å begå en forbrytelse. En lovlig anskaffelse vil gjerne være mindre oppsiktsvekkende enn om den var gjort ulovlig, og kan bidra til at planlegging holdes skjult. Samfunnet har behov for å beskytte seg mot dette, og tydelig markere at anskaffelse av våpen og sprengstoff mv. i forbrytelseshensikt er straffbart."

- (16) Paragraf 191 a rammer visse handlinger som forbereder andre straffbare handlinger. Partene er enige om at den sprengladningen A laget, er "sprengstoff" mv. som omfattes av bokstavene a eller b, og også om at han anskaffet, tilvirket eller oppbevarte dette. Også jeg er enig i det.
- (17) Det følger videre av bestemmelsen at denne befatningen må ha skjedd "i hensikt å begå en straffbar handling". I dette ligger at hensikten må være å utføre en fremtidig handling som er straffbar etter et annet straffebed. Det er ikke nødvendig at hensikten skal være "rettet paa en konkret og med hensyn til tid og sted bestemt" handling, jf. Rt-1930-101. Men handlingen må likevel kunne identifiseres, slik at det er mulig å avgjøre om den er straffbar.
- (18) Tiltalen bygger på at A hadde til hensikt å begå en handling som rammes av straffeloven § 188, som lyder:

"Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som fremstiller, tilvirker, bruker, behandler eller oppbevarer skytevåpen, ammunisjon, sprengstoff eller annet eksplosjonsfarlig stoff på en uforsiktig måte som er egnet til å volde fare for andres liv eller helse."

- (19) Bestemmelsen rammer, kort sagt, uforsiktig omgang med sprengstoff og annet eksplosjonsfarlig materiale.
- (20) Dette innebærer at dersom A skal kunne straffes for brudd på § 191 a, må han, sett i sammenheng med § 188, ha hatt til hensikt å behandle den sprengladningen han hadde laget, på en uforsiktig måte.
- (21) A har gjort gjeldende at slik forberedelse til uforsiktig omgang ikke er straffbar. Han har i den forbindelse vist til straffeloven § 16, som setter rammer for hvilke forsøkshandlinger som kan straffes. Jeg er ikke enig i at § 16 har betydning her. Paragraf 191 a inneholder en særskilt avgrensning av hvilke forberedelseshandlinger den rammer. Når vilkårene der er oppfylt, er overtredelsen fullbyrdet.
- (22) Jeg kan heller ikke se at det for øvrig er noe til hinder for å straffe den som har til hensikt å behandle en sprengladning på uforsiktig måte. Dette vil typisk omfatte situasjoner hvor vedkommende har planlagt å ta en uforsvarlig risiko.
- (23) I dette tilfellet har lagmannsretten funnet det bevist at A hadde til hensikt å detonere den sprengladningen han hadde laget, og at dette kunne føre til kroppskrenkelse og kroppsskade. Detoneringen ville da vært "uforsiktig" omgang med ladningen, noe som ville vært egnet til å volde fare for andres helse. As handling rammes derfor av § 191 a, fordi gjennomføringen av den handlingen han hadde til hensikt å utføre, er straffbar etter § 188.
- (24) Lagmannsretten har, under henvisning til Prop. 131 L (2012–2013) side 34, lagt til grunn at § 191 a bare rammer handlinger der hensikten er å begå en straffbar handling som kan straffes med fengsel i ett år eller mer. Jeg tar ikke stilling til om bestemmelsen skal tolkes slik, fordi spørsmålet ikke har betydning for domfellelsen av A. Overtredelse av § 188 kan straffes med fengsel inntil ett år.
- (25) Jeg går så over til å behandle spørsmålet om overtredelsen av § 191 a er grov etter § 191 b, som har denne ordlyden:

"Grov overtredelse av § 191 a straffes med fengsel inntil 10 år.

Ved avgjørelsen av om overtredelsen er grov, skal det særlig legges vekt på om den straffbare handling nevnt i § 191 a som befatningen tok sikte på

- a) **ville volde fare for betydelig skade på kropp, eiendom eller miljø, og**
- b) **ville være særlig farlig eller samfunnsskadelig.**

Når den straffbare handling som nevnt i § 191 a kan straffes med fengsel i 10 år eller mer, skal overtredelsen alltid anses som grov."

- (26) Sentralt står med andre ord virkningene av den handlingen tiltalte hadde til hensikt å begå. Dette understrekes også av tredje ledd, hvor det fremgår at dersom strafferammen for den handlingen er 10 år eller mer, skal overtredelsen alltid anses grov. Men momentene i andre ledd bokstavene a og b er ikke uttømmende.

- (27) I lovforarbeidene er det i tilknytning til andre ledd bokstav b fremholdt at forberedelser "med sikte på å begå en terrorhandling [...] etter omstendighetene" vil gjøre overtredelsen grov, jf. Prop. 131 L (2012–2013) side 91. Ved endring av straffeloven 1902 § 161 ble det i Ot.prp. nr. 58 (2001–2002) side 26 uttalt at den forhøyde strafferammen "formentlig først og fremst [vil] få betydning ved organisert kriminalitet og terrorvirksomhet".
- (28) Dette innebærer at et kjerneområde for § 191 b er forberedelser til terrorhandlinger, selv om det også i slike tilfeller må skje en konkret bedømmelse. Men regelen er ikke begrenset til terrorforberedelser. Også forberedelse til annen alvorlig kriminalitet vil kunne omfattes. Men jeg forstår forarbeidene slik at det skal en del til for å anse en overtredelse som grov.
- (29) Straffeloven definerer ikke den handling som A hadde til hensikt å begå, som en "terrorhandling", se § 131 første ledd. Handlingen ville heller ikke rammes av andre – "terrorrelaterte" – straffebud i straffeloven kapittel 18. Den handlingen han tok sikte på, rammes av straffeloven § 188. Den står i straffeloven kapittel 20, som verner den offentlige ro, orden og sikkerhet. Som nevnt er strafferammen i § 188 fengsel inntil ett år, hvilket er et uttrykk for lovgivers syn på hvor alvorlig den handling han hadde til hensikt å begå, er.
- (30) På den andre siden har lagmannsretten funnet det bevist at A tok sikte på å detonere sprengladningen "for å gi inntrykk av at dette var et terrorangrep, og ved det skape frykt i befolkningen". Motivet var knyttet til voldelig islamistisk tankegods, og handlingen skjedde dagen etter en terroraksjon i Stockholm og fem dager etter en terroraksjon i St. Petersburg, hvor motivene var lignende. Det har også betydning at hensikten hans var å detonere sprengladningen i et folketett område.
- (31) Disse omstendighetene tilsier at den handlingen A hadde til hensikt å begå, utvilsomt må karakteriseres som samfunnsskadelig. Men jeg mener at den ikke kan karakteriseres som "særlig" samfunnsskadelig, først og fremst fordi sprengladningen hadde et så begrenset skadepotensial. Da var det også begrenset hvor mye frykt han kunne skape ved å detonere den.
- (32) Jeg er derfor – under noe tvil – kommet til at overtredelsen ikke er grov. Han kan da ikke straffes for brudd på straffeloven § 191 b.
- (33) Jeg går så over til straffutmålingen for brudd på straffeloven § 191 a.
- (34) Strafferammen er fengsel i inntil seks år. Det bør imidlertid få betydning at strafferammen i § 188 er fengsel inntil ett år. Den rammen hadde fått anvendelse dersom A hadde detonert sprengladningen, slik hensikten var. Sammenhengen tilsier etter min mening at det her vanskelig kan bli tale om utmåle en strengere straff enn fengsel i ett år.
- (35) Det foreligger ikke sammenlignbar rettspraksis ved utmåling av straff for brudd på straffeloven § 191 a og den tidligere straffeloven 1902 § 161. De terrorlignende omstendighetene som er knyttet til handlingen, og som jeg har pekt på, må imidlertid få stor vekt ved utmålingen. Overtredelsen må derfor straffes med fengsel opp mot ett år, og jeg er kommet til at ti måneder her er passende. Da har jeg tatt hensyn til at A har samarbeidet med politiet etter at han ble pågrepet, noe som har lettet etterforskningen.

- (36) Lagmannsretten kom til at hele fengselsstraffen skulle gjøres betinget fordi A var under 18 år på handlingstidspunktet, jf. straffeloven § 33. Jeg er enig i det, og også i de særvilkårene lagmannsretten har pålagt ham i den forbindelse.
- (37) Jeg stemmer for denne

D O M :

Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, endres og skal lyde:

A, født 00.00 2000, dømmes for overtredelse av straffeloven § 191 a til fengsel i 10 – ti – måneder. Fullbyrdelsen av straffen utsettes med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven § 34. Til fradrag i straffen går utholdt varetekt med 238 – tohundreogtrettiåtte – dager.

- (38) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (39) Dommer **Møse:** Likeså.
- (40) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (41) Dommar **Utgård:** Det same.
- (42) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 1, endres og skal lyde:

A, født 00.00 2000, dømmes for overtredelse av straffeloven § 191 a til fengsel i 10 – ti – måneder. Fullbyrdelsen av straffen utsettes med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven § 34. Til fradrag i straffen går utholdt varetekt med 238 – tohundreogtrettiåtte – dager.

Riktig utskrift bekreftes: